МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

ПРОБЛЕМИ МОДЕРНІЗАЦІЇ УКРАЇНИ

Випуск 7

Матеріали

Звітної науково-практичної конференції
“Теоретико-методологічні засади та соціальна практика модернізації України: політичні, юридичні, економічні та психологічні проблеми”
м. Київ, МАУП, 29 листопада 2018 р.

IV Всеукраїнської науково-практичної конференції
“Проблеми і перспективи соціально-економічного розвитку України в умовах європейської інтеграції”
м. Київ, МАУП, 14 листопада 2018 р.

Міжнародної наукової конференції
“Сучасні аспекти модернізації освіти в Україні: стан, проблеми, тенденції розвитку”
м. Київ, МАУП, 7 грудня 2018 р.

Київ
ДП “Видавничий дім “Персонал”
2018

ББК 63.3(4УКР)я43
С76

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом (протокол № 10 від 31.10.18)

Редакційна колегія:
М. Н. Курко (голова), д-р юрид. наук, проф.;
Є. О. Романенко (заступник голови), д-р наук з держ. упр., проф.;
А. А. Ігнатченко (відповідальний редактор), канд. техн. наук;
І. П. Бідзюра, д-р політ. наук, проф.;
В. М. Воронін, д-р іст. наук;
М. Ф. Головатий, д-р політ. наук, проф.;
А. М. Кислий, д-р юрид. наук., проф.;
О. Л. Фещенко, канд. екон. наук, доц.;
Л. В. Янюк (виконавчий редактор)

Матеріали подано в авторській редакції.
Відповідальність за зміст та орфографію матеріалів несуть автори.

Проблеми модернізації України : [зб. наук. пр.] / МАУП. — К.: ДП "Видавничий дім "Персонал", 2008 —

С76 Вип. 7: Матеріали. звітн. наук.-практ. конф. "Теоретико-методологічні засади та соціальна практика модернізації України: політичні, юридичні, економічні та психологічні проблеми", 29 листопада 2018 р.; IV Всеукр. наук.-практ. конф. "Проблеми і перспективи соціально-економічного розвитку України в умовах європейської інтеграції", 14 листопада 2018 р.; Міжнар. наук. конф. "Сучасні аспекти модернізації освіти в Україні: стан, проблеми, тенденції розвитку", 7 грудня 2018 р. / редкол. : М. Н. Курко (голова) [та ін.]. — 2018. — 372 с. : іл. — Бібліогр. у кінці ст.

У пропонованому збірнику подано тези учасників науково-практичних конференцій з проблематики широкого кола аспектів процесу системної модернізації України.

Для науковців, громадсько-політичних діячів, студентів, а також усіх, хто цікавиться розвитком Української держави і світовим досвідом проведення модернізаційних процесів.

ББК 63.3(4УКР)я43+67.9(4УКР)301я43

© Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2018
© ДП "Видавничий дім "Персонал", 2018

Кириченко Г. В.
Понятійно-категоріальний апарат у сфері формування іміджу органів державної влади *98*

ЮРИДИЧНІ ПИТАННЯ

Кислий А. М.
Шляхи підвищення професіоналізму працівників Національної поліції України як чинника ефективної правоохоронної діяльності *102*

Литвиненко В. І., Ношадха Сем
Участь України в міжнародно-правовій системі боротьби з корупцією у сфері спорту *104*

Юлдашев О. Х., Клюєва Є. М.
Адміністративно-правове регулювання водного транспорту України в умовах євроінтеграції *107*

Заросило В. О., Заросило В. В.
Окремі питання захисту прав людини в Україні *109*

Нікітченко В. В.
Проблеми реформування інституту адвокатури України *111*

Філь І. М.
Дискусії захисту дитячої моралі від пропаганди нетрадиційних сексуальних відносин засобами кримінального права *113*

Медвідь Ф. М.
Реформування публічного адміністрування національної безпеки України: європейський вимір *116*

Бортник В. А.
Механізм підвищення ефективності державного управління *119*

Веклич В. О.
До питання щодо потенціалу використання досвіду давньоримської держави при коригуванні державотворення в Україні *123*

Лісовська Ю. П.
Правові питання евтаназії в сучасній кіберінфраструктурі здоров'я людини та громадянина *126*

Миколаєць В. А.
Типові та зразкові справи як новий інститут адміністративного судочинства *130*

Шашкова-Журавель І. О.
Участь Міжнародної організації праці в системі захисту трудових прав домашніх працівників *133*

Міхатуліна О. М.
Механізм захисту прав споживачів *136*

Мельниченко Я. Б., Медвідь Ф.М., Курчина Т. О., Твердохліб А. І.
Шляхта як історико-культурний феномен *139*

Медвідь Ф. М., Чорна М. Ф., Медвідь А. М.
Політико-правова доктрина Мирослава Поповича *142*

Ю. П. ЛІСОВСЬКА
канд. юрид. н., доц., НН ІП МАУП

ПРАВОВІ ПИТАННЯ ЕВТАНАЗІЇ В СУЧАСНІЙ КІБЕРІНФРАСТРУКТУРІ ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ ТА ГРОМАДЯНИНА

У сучасну епоху генонанотехнологій, основою яких є кіберінфраструктура, актуального значення набуває безпека здоров'я людини та громадянина. При цьому постає нагальне питання в контексті кіберкапіталу: чи економічно вигідно на рівні особи, держави та суспільства існування людини, приреченої на смерть. В цьому відношенні важливим питанням постає евтаназія. Термін "евтаназія" грецького походження, що складається із двох слів, як eu – гарний, добрий, та thanatos – смерть. Вперше термін "евтаназія" було вжито у науковій літературі англійським філософом Френсісом Беконом (1561–1625) як визначення "виваженої, спокійної і легкої смерті без страждань". У науковому розумінні евтаназія означає навмисне припинення життя однієї особи іншою, за бажанням першої. Однак іноді цим терміном називають також недобровільне припинення життя. При цьому вчені розглядають два види евтаназії: так звану *пасивну евтаназію*, коли життєдіяльність особи припиняють штучно підтримувати, а смерть настає природним шляхом, а також *активну евтаназію*, що розглядається як заподіяння смерті особи на її прохання.

Сьогодні питання евтаназії, що можна тлумачити, як право людини на смерть, належить до числа контраверсійних. Евтаназія не узгоджується з канонічними нормами, згідно з якими лише Бог може вирішувати питання про життя чи смерть людини. Штучне втручання інших у вирішення цих питань вважається гріхом. Ідея евтаназії не сприймається суспільною мораллю абсолютної більшості цивілізованих держав світу. Серед вчених-медиків та юристів немає однобічної думки щодо критеріальної оцінки евтаназії. Зокрема, відомий вчений, Г. А. Івашкевич вважає, що у світі знайдеться чимало противників евтаназії не лише через страх перед законом, який її забороняє, а тому, що у нормальної людини є шляхетні (благородні) переконання щодо дотримання правила "не вбий". Свою позицію Г. А. Івашкевич обґрунтовує не тільки тим, що вважає евтаназію аморальним вчинком, а й тим, що в останні роки нерідко особа, як погоджується на евтаназію, стає донором для трансплантаційних цілей. Це створює підґрунтя для зловживань навіть за умови досить досконалого правового врегулювання цієї сфери в тій чи іншій країні [1, *236*].

Протилежної позиції дотримується дослідник С. Долецький, на думку якого боротьба пацієнта за життя є доцільною лише доти, доки існує надія врятувати хворого. Якщо шансів вижити у людині немає, то із цього моменту виникає право на милосердя, яке реалізується через евтаназію [1, *238*].

Аналогічної точки зору дотримується відомий відомий швейцарський професор Бертран Баертші, який енергійно відстоюючи ідею евтаназії, класифікує людей на "особистості" і "неособистості" [1, *213*]. До кола останніх вчений відносить людські ембріони, смертельно хворих дітей, дорослих, які страждають на невиліковні хвороби та усвідомлюють це, а також тих, хто підключений до медичних пристроїв, що підтримують їхню життєздатність. Б. Баертші пропонує позбавляти життя представ-

ників другої групи (навіть проти їхньої волі) як таких, що "генетично не мають волі до життя" [1, *189*]. Подібний підхід відповідає позиції спеціалістів початку XX ст., які були прихильниками поширених на той час відомих євгенічних теорій, які базувалися на концепції біологічного виродження людини. Адже прихильники євгеніки відстоювали ідею здійснення генетичного впливу на спадковість людини з метою протистояння виродженню останньої.

Варто нагадати, що в деяких країнах (наприклад, Данії та США) на межі XIX і XX століть практикувалися заходи кримінальної євгеніки – кастрація та стерилізація. Як результат, у США протягом 20–30 років було проведено більше 60 000 кастрацій і стерилізацій осіб, визнаних "генетично неповноцінними". Біндінг і Гохе на початку XX століття висунули теорію про доцільність застосування саме евтаназії як засобу знищення "неповноцінних" людей. Їхня ідея стала ядром нацистської Програми евтаназії, відповідно до якої фашисти на зайнятих ними під час другої світової війни територіях знищували неповноцінні, на їх думку, народи, немовлят з "неправильним розвитком", психічно хворих, інвалідів, хворих на турбекульоз, онкозахворювання тощо. Як засіб евтаназії фашисти використовували, наприклад, газові камери та крематорії.

В юридичній літературі проблема евтаназії може розглядатися лише в площині права людини на життя тощо. Отже, варто зазначити, що в цілому переважна більшість юристів вважає, що активна евтаназія має кваліфікуватися як злочин. Якщо право людини на життя визнане на міжнародно-правовому рівні, то право людини на смерть, необхідність визнання якого обстоюють ряд вчених і практиків, не знаходить підтримки як на міжнародно-правовому рівні, так і на рівні абсолютної більшості цивілізованих держав. Так, в Декларації про евтаназію, яку було прийнято 39-ю Всесвітньою медичною асамблеєю в 1987 році зазначено, що евтаназія як "акт навмисного переривання життя пацієнта, навіть зробленого на його прохання, або на прохання його близьких родичів, є неетичною [1, *156*].

Натомість, неодностайність вчених різних країн щодо евтаназії призвела до різних позицій законодавців цих країн, що й позначилося на прийнятті останніми протилежних за своїм змістом норм про евтаназію: у деяких країнах евтаназію заборонено, в інших – дозволено.

На сучасному етапі міжнародного життя евтаназію легалізовано лише в декількох державах світу: Швейцарії, Австралії, Нідерландах, Бельгії, Франції та у кількох штатах США. Піонером у справі легалізації вбивства як милосердя стала Швейцарія у 1941 р. У 2002 році Бельгія дозволила евтаназію, проте не уточнила, яким чином її можна здійснювати. Того ж року схожий закон ухвалили Нідерланди, суди якої ще з 1984 року дозволили надавати допомогу в самогубствах невиліковно хворим [1, *145*].

Таким чином, пасивна евтаназія не вважається злочином у Швеції та Фінляндії, а в Бельгії (з 2002 року) та Нідерландах (з 1994 року) – дозволена законом. Тільки в Нідерландах за один 2000 р. офіційно було зареєстровано 2216 випадків евтаназії.

Так, у різних штатах США цю проблему вирішено по-різному. Зокрема, у 50 штатах цієї країни були ухвалені закони, якими дозволено пасивну евтаназію. В штаті Каліфорнія у першій у світі закон "Про право людини на смерть". За цим законом на підставі спеціально оформленого про інформовану згоду документу може бути відключено реанімаційну апаратуру у пацієнта. А за законом іншого має оформити відповідно до встановленої процедури письмове прохання про надання їй ліків для "гуманного і гідного виходу із життя".

В інших країнах (Великобританія, Російська Федерація, Україна та ін.) евтаназію заборонено. Але існує й чимало країн, в яких питання щодо евтаназії взагалі не врегульовано законом.

У Росії, зокрема, ще в Морському статусі, власноручно затвердженому Петром I у 1720 році, містилася така норма: "Кто захочет сам себя убить и его в том застанут, того повесить на райне; а ежели кто сам себя уже убьет, тот и мертвый за ноги повещен бать имеет".

Згідно з частиною 3 ст. 52 чиннних "Основ законодавства України про охорону здоров"я медичним працівникам "забороняється здійснення евтаназії – навмисного прискорення смерті або умертвіння невиліковно хворого з метою припинення його страждання" [1, *156*]. Вбачається, що основи слід доповнити положенням про те, що взагалі забороняється здійснення евтаназії, і не тільки з допомогою медичних працівників. Також варто запровадити найжорсткіші національні санкції щодо тих, хто бере участь в активі евтаназії.

Український законодавець сформулював заборону на вчинення розладу генетичного апарату людини та здійснення науково-дослідного експерименту на хворих, ув'язнених або військовополонених. Так, у частині другій ст. 29 Основ зазначено, що забороняється медичне втручання, яке може викликати розлад генетичного апарату, а частина перша ст. 45 Основ забороняє проведення науково-дослідного експерименту на хворих, ув'язнених або військовополонених, а також проведення терапевтичного експерименту на людях, захворювання яких не мє безпосереднього зв'язку з метою досліду [2, *484*].

До Основ необхідно внести норму про кримінальну відповідальність за порушення правила щодо евтаназії. У сучасній теорії кримінального права України та у правозастосованій практиці визнано, що згода іншої людини на позбавлення її життя або наявність її прохання про позбавлення життя не усуває протиправності діяння, спрямованого на позбавлення життя такої людини, і не звільняє суб'єкта, який це вчинить, від кримінальної відповідальності.

При активній евтаназії у вигляді "вбивства з милосердя" дії винного є умисними, а тому за наявністю усіх інших ознак складу злочину вчинене може бути кваліфіковано як злочин за частиною першою або частиною другою ст. 115 КК України. Щодо "самогубства", яке здійснюється за допомогою медичного працівника, та самогубства без участі медичного працівника, коли він свідомо надає хворому необхідні засоби для самогубства, то, безперечно, є усі підстави для притягнення такого медичного працівника до кримінальної відповідальності. Позитивним є законодавчий досвід Італії, Ірландії, Угорщині, де евтаназію заборонено та передбачено суворе покарання за неї. Законодавством Норвегії не тільки заборонено евтаназію, а й передбачені досить жорсткі санкції навіть за виготовлення препаратів, які сприяють вбивству. Доречно нагадати, що ст.462 Кримінального уложення Російської імперії 1903 року передбачала ув'язнення у виправному будинку на термін до трьох років або ув'язнення у фортеці терміном до одного року за надання засобів для самогубства, якщо воно було вчинене внаслідок цього. У сучасних державах склад злочину – схилення до самогубства, пособництво самогубству – передбачений, зокрема, чинними кримінальними кодексами: Іспанії (частина третя ст. 143); Швейцарії (ст. 115); Австрії (параграф 78); Болгарії (ст. 127); Голландії (ст. 294); Данії (параграф 240); Польщі (ст. 151) [1, *324*].

Джерела

1. Третьякова В. Г. Правове регулювання біоетичних проблем у контексті застосування міжнародних та європейських стандартів / В. Г. Третьякова. – К.: Парламентське вид-во, 2007. – 304 с.

2. Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів: Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 2007. – № 35. – Ст. 484.
3. Конституція України // Відомості Верховної Ради. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
4. Про психіатричну допомогу: Закон України // Відомості Верховної Ради. – 2000. – № 19. – Ст. 143.
5. В. І. Литвиненко, Ю. П. Лісовська, П. М. Лісовський. Антикорупційне право / Литвиненко В. І., Лісовська Ю. П., Лісовський П. М. –К: Вид-во "Кондор". – 2018. – 267 с.